

Inleiding

Met belangstelling heb ik het voorstel van wet, houdende regels ter bevordering van een integere sport gelezen. Gezien mijn betrokkenheid bij dit onderwerp wil ik graag een bijdrage doen, die hieronder volgt.

Mijn betrokkenheid op dit onderwerp komt door de vele jaren dat ik actief ben als jurist binnen de sport. Zowel in loondienst als vrijwilliger als zelfstandige. Ik ben bekend met de vele facetten van het thema integriteit én heb vanuit verschillende hoedanigheden te maken (gehad) met integriteit in de sport. Bijvoorbeeld als manager integriteitszaken bij een sportbond waaronder het zijn van aanspreekpunt voor signalen/meldingen en coördinator voor het verder oppakken van die signalen/meldingen. Ook ben ik betrokken geweest bij diverse onderzoeken in de afgelopen jaren en bij het verder ontwikkelen van integriteitsbeleid voor sportbonden. Daarnaast ben ik actief als tuchtrechter bij een sportbond. Tot slot ben ik ook bekend met het thema integriteit buiten de sport doordat ik actief ben als particulier onderzoeker en doordat ik als bestuurslid actief ben bij Mores, het steun- en adviespunt voor de culturele sector. Een sector met veel gelijkenissen met de sportsector.

Mijn bijdrage schrijf ik echter niet vanuit een bepaalde rol of functie maar op persoonlijke titel, om daarmee hopelijk een steentje bij te dragen aan de verdere ontwikkelingen op dit belangrijke onderwerp binnen de sport.

In deze bijdrage ga ik niet in op alle facetten van het wetsvoorstel en laat ik gegevensbescherming en financiering buiten beschouwing.

Insteek van de wet

Laat ik beginnen met de open deur dat ik uiteraard een wetsvoorstel dat gericht is op het vergroten van een integere sport een warm hart toedraagt. Het vergroten van de integriteit draagt bij aan een veilige sport waarin mensen met plezier en op een eerlijke manier kunnen sporten. Integriteit omvat echter meer dan alleen de thema's in het wetsvoorstel (te weten doping, manipulatie van sportwedstrijden en sociale veiligheid). Integriteit omvat ook goed sportbestuur waaronder ik ook financiering van de sport en ethische vraagstukken schaar. Dat zijn echter thema's die zien op andere verhoudingen dan de thema's in het wetsvoorstel. De thema's in het wetsvoorstel zien op interpersoonlijke verhoudingen danwel de gedragingen van een specifiek persoon, dus in die zin is de inkadering van het wetsvoorstel logisch. Al zie ik het ook als essentieel dat er aandacht is voor die andere wezenlijke thema's. Want wanneer sprake is van bijvoorbeeld niet-ethisch besturen van een sportinstelling of -organisatie doet dit ook afbreuk aan de integriteit van de sport en de veiligheid van sportdeelnemers.

Als de keuze wordt gemaakt om het wetsvoorstel vooral te richten op meldingen naar persoonlijke gedragingen, onderzoek naar die meldingen en sanctionering dan heeft goed sportbestuur daarbinnen geen plek. Het zou echter wenselijk zijn als de overwegingen om dit wel/niet mee te nemen benoemd worden.

Thema's doping, manipulatie sportwedstrijden en sociale veiligheid

De thema's die wel binnen het wetsvoorstel vallen kunnen wat mij betreft onderscheiden worden in enerzijds thema's die zien op een eerlijk spelverloop (fair play) en anderzijds op veilig sporten.

Doping en manipulatie van sportwedstrijden staan een eerlijk spelverloop in de weg en doen afbreuk aan de basis principes van de sport van een eerlijke krachtmeting. Uiteraard is doping in de kern ook een gevaar voor de gezondheid/veiligheid van een sporter, maar toch is de oorsprong wat mij betreft vooral gericht geweest op een eerlijk spelverloop. Daarbij zien deze thema's in de kern op de verhouding tussen de sporter en de sportorganisatie. De sportorganisatie wil zorgen voor een eerlijk verloop van een competitie (omdat er anders afbreuk wordt gedaan aan de sport en competitie) en wil daarom zorgen dat doping en manipulatie zo min mogelijk voorkomen.

Sociale veiligheid waaronder de onderwerpen vallen die we ook terug zien komen in de arbowetgeving ter voorkoming van psychosociale arbeidsbelasting ziet op veilig (en daarmee bijdragend aan plezierig) sporten. Daarbij zien deze thema's in de kern op de verhouding tussen sporters onderling (danwel andere personen betrokken bij de sport, zoals de verhouding sporter/coach etc.).

Doordat de drie thema's zien op andere verhoudingen zijn zij wezenlijk anders. In het wetsvoorstel wordt getracht deze thema's in een soort gezamenlijkheid te vatten, waarbij doping duidelijkere kaders meekrijgt dan de andere thema's als het gaat om het gehele proces rondom mogelijke incidenten (logischerwijs aangezien doping al meer wettelijke kaders heeft). Echter, heeft naar mijn mening manipulatie van sportwedstrijden meer gemeen met doping dan met sociale veiligheid en zou het logisch zijn als voor manipulatie van sportwedstrijden de kaders meer in lijn zijn met die van doping. Op die beide thema's gelden veel vaker dezelfde vraagstukken rondom uitwisseling van informatie en zou het wenselijk zijn als er vanuit OM/justitie actief informatie wordt verschaft. Iets wat ik voor het thema manipulatie minder naar voren zie komen.

Zelf maak ik altijd graag het onderscheid 'preventie, detectie en correctie'. Op de thema's doping en manipulatie richt preventie zich op een soortgelijke doelgroep (topsporters en potentiële topsporters/jeugd en daarbij betrokken personen zoals coaches). Bij detectie spelen vergelijkbare vraagstukken rondom uitwisseling van gegevens, opsporing etc. en wordt gezocht naar 'harde bewijzen'. Bij correctie is bij beide thema's sprake van 'harde normen' en duidelijke oordelen of sprake is van een schending van die norm met daarbij behorende sancties. Sancties die goed tot zijn recht komen via het tuchtrecht.

Voor sociale veiligheid gelden echter hele andere uitgangspunten. Preventie richt zich letterlijk op eenieder (jeugd/volwassen, breedte/topsport, klassieke sport/anders georganiseerd, etc.). Detectie gaat naar mijn mening vooral over dat gezien wordt dat sprake is van sociale onveiligheid en dat mensen melding durven te doen en kunnen doen van sociale onveiligheid. Het gaat over de bredere beleving en intermenselijke omgang. Correctie gaat vooral over het adequaat oppakken van signalen en meldingen. Daarbij kan sprake zijn van een 'harde norm' die overtreden is, maar veel vaker gaat het om hoe iemand iets heeft ervaren en wil iemand erkenning, ondersteuning, gehoord worden etcetera. Het tuchtrecht is daarbij regelmatig niet de geëigende plek voor correctie (en er kan samenloop zijn met strafrecht én arbeidsrecht). Ook is correctie bij sociale veiligheid niet altijd 'sanctionerend' maar kan ook sprake zijn van mediation, herstelbemiddeling etcetera. De 'schade' aan iemand door sociale onveiligheid kan ook zorgen voor andere behoeften naast correctie zoals de behoefte aan ondersteuning (psychologisch, een vertrouwenspersoon etc.).

Juist doordat doping en manipulatie zo wezenlijk verschillen van sociale veiligheid zou het mijn voorkeur hebben om de thema's binnen het wetsvoorstel dan ook anders te groeperen en sociale veiligheid een 'eigen' plek te geven. Helemaal omdat doping en manipulatie thema's zijn die gelden voor de (top)sport binnen de klassiek georganiseerde sport en niet op diezelfde wijze voor de anders georganiseerde sport (even los van het vraagstuk of ook ingezet zou moeten worden op vermindering van bijvoorbeeld anabolen gebruik bij sportscholen e.d.). Ik zou persoonlijk de anders georganiseerde

sport dan ook niet op deze wijze in het wetsvoorstel koppelen aan de thema's doping en manipulatie. Sociale veiligheid is een thema wat wél voor beide geldt.

Klassiek georganiseerde sport versus anders georganiseerde sport

Het wetsvoorstel omvat zowel de klassiek georganiseerde sport als de anders georganiseerde sport.

De klassiek georganiseerde sport kenmerkt zich door duidelijke hiërarchische structuren, reglementen en de aanwezigheid van tuchtrecht.

De anders georganiseerde sport heeft deze structuren niet. Er is sprake van brancheverenigingen en samenwerkingsverbanden, maar er is in de basis geen reglementaire structuur waarin een 'hogere' organisatie zaken kan opleggen. Ook is tuchtrecht niet aanwezig.

Er is dan ook sprake van wezenlijk andere systemen. Wat zij wel gemeen hebben met elkaar is dat de omvang van instellingen en organisaties zeer sterk wisselt en daarmee ook of er sprake is van arbeidsrechtelijke verhoudingen of vrijwilligersorganisaties.

In het wetsvoorstel komt echter niet of nauwelijks naar voren dat zij wezenlijk anders in elkaar zitten. Juist door ook de thema's anders te groeperen komen die verschillen meer tot zijn recht en is de wet beter uitvoerbaar.

Preventie, detectie en correctie

Zoals hierboven aangegeven maak ik onderscheid in deze drie categorieën. Het wetsvoorstel benoemt als taak preventie voor het ISN maar geeft daar weinig verdere invulling aan en benoemt uitsluitend dat sportinstellingen inhoudelijke en procedurele normen moeten opstellen. Wanneer het wetsvoorstel zich vooral richt op detectie (meldpunt) en correctie (na het doen van onderzoek), en dat lijkt het wetsvoorstel te doen, dan is het nu wel een erg brede taak omschrijving om preventie als taak mee te nemen. Helemaal omdat dit bij sociale veiligheid dus ziet op eenieder die sport of actief is binnen een sportinstelling en op zeer veel onderwerpen. Want preventie rondom discriminatie vraagt ook een wezenlijk andere aanpak dan rondom seksuele intimidatie.

Persoonlijk vind ik dat preventie het meest wezenlijk en essentieel is voor een integere sport. Anders is het 'dweilen met de kraan' open. Echter, je wil ook dat preventie ' dicht op de bal ' zit, waar de kennis zit en waar impact gemaakt kan worden. Zeker bij sociale veiligheid gaat het niet om uitsluitend juridische kaders, checklists etcetera, maar om de onderlinge verhoudingen, dialoog etcetera. Het ISN zou dan kunnen fungeren als kenniscentrum en voor het aanrijken van tools/tips etcetera, maar preventie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van al die partijen actief in de sport. Het wetsvoorstel lijkt op sommige momenten een 'duizend dingen doekje' te worden, doordat ingezet wordt op zo van elkaar verschillende thema's, doelgroepen, organisaties en doelen. Nogmaals, preventie is waar het begint, maar als daarop ingezet wordt met dit wetsvoorstel, dan komt dit nu onvoldoende duidelijk naar voren. Het deel qua preventie wat wel naar voren komt (inhoudelijke en procedurele normen) zorgt misschien wel voor kaders maar verandert niet automatisch menselijk gedrag en preventie omvat veel meer. Ook vraag ik mij steeds af hoe die verplichtingen vorm gaan krijgen binnen de anders georganiseerde sport nu daar geen sprake is van een sportorganisatie die het kan opleggen aan sportinstellingen maar hooguit van brancheorganisaties. De structuren van de anders georganiseerde sport vragen volgens mij ook een andere insteek.

Detectie en correctie hebben naar mijn mening wel een duidelijke plek gekregen binnen dit wetsvoorstel. Voor doping en manipulatie gaat het zoals gezegd om harde normen en kan onderzoek

zich richten op schending van die normen en duidelijke sanctionering omdat redelijk zwart/wit kan komen vast te staan dat sprake is van een schending van die normen.

Voor sociale veiligheid vraag ik me echter af in hoeverre daarin dezelfde lijn gevolgd kan worden. Ja, het is wenselijk dat er gedegen onderzoek komt. Dat geldt ook voor een werkgever waar een signaal/melding of klacht binnen komt. Alleen gaat het dan ook om duidelijk te krijgen hoe iemand iets heeft ervaren naast wat er feitelijk is gebeurd. Daardoor vind ik het persoonlijk niet wenselijk dat het ISN tot een oordeel komt of/dat sprake is van een integriteitsschending bij sociale veiligheid. Juist omdat het vaak niet zo zwart/wit is en beleving een belangrijke rol speelt. Laat het ISN komen met bevindingen naar aanleiding van een feitenonderzoek, maar laat het uiteindelijke oordeel over aan een ander. Dat kan zijn het tuchtrecht maar ook allerlei andere manieren. Ik vraag mij namelijk ook af hoe zo'n onderzoek mét oordeel zich verhoudt tot bijvoorbeeld een arbeidsrechtelijke relatie en in hoeverre zo'n onderzoek (wat lang kan lopen) de werkgever helpt dan wel juist beperkt bij het nemen van arbeidsrechtelijke stappen. Door het oordeel bij de sportinstelling/sportorganisatie te leggen, leg je naar mijn mening ook de verantwoordelijkheid waar die hoort. Namelijk bij de organisatie waar het persoon lid van is/de werkgever/de organisatie waar iemand een abonnement heeft etc. Dit betekent zeker niet dat een sportinstelling de bevindingen naast zich neer kan leggen en indien de feiten aanleiding geven voor een advies om bijvoorbeeld richting het tuchtrecht te gaan, dan zou nog steeds 'comply or explain' moeten gelden, alleen staat daarbij dus niet al op voorhand vast dat sprake is van een integriteitsschending van de sociale veiligheid.

Tot slot zou ik in algemene zin het wenselijk vinden om de samenloop te bekijken tussen meldingen die onderzocht worden bij het ISN terwijl er tegelijkertijd een klacht is ingediend conform een klachtenregeling en er tegelijkertijd bij de organisatie zelf als werkgever een signaal ligt waardoor de werkgever via een onderzoeksbureau onderzoek laat doen om te kijken of er arbeidsrechtelijke maatregelen genomen moeten worden. Het lijkt mij niet wenselijk dat die stromen allemaal langs elkaar gaan lopen.

Behoeftte gestuurd versus veilige sport gestuurd

Het wetsvoorstel voorziet vooral in mogelijkheden om meldingen te ontvangen en nader onderzoek te doen en zorgt voor duidelijke afspraken over gegevensverwerking. Dat die afspraken er komen is zeer wenselijk. Het wetsvoorstel richt zich echter vooral op dat onderzoek doen vanuit het belang van de sociale veiligheid en gestuurd vanuit de behoefte van een veilige sport. Ook preventie is gericht op het zorgen voor normenkaders en daarmee een veilige sport en niet zozeer gericht op de menselijke kant en gedrag. De 'mens' raakt daarbij naar mijn mening enigszins uit zicht. Daarbij gaat het overigens niet alleen om de melder maar ook om de mogelijke dader/beklaagde. De Nederlandse Sportraad roept op om meer oog te hebben voor ondersteuning. Het luisterende oor, de psychologische hulp en een vertrouwenspersoon zijn allen gericht op die ondersteuning. Belangrijke vraag echter is wat men wil beogen met dit wetsvoorstel. Het zorgt in de huidige opzet in ieder geval niet voor die ondersteuning. Risico is echter, als dit ook onder het wetsvoorstel komt, dat helemaal sprake wordt van een 'duizend dingen doekje'. Persoonlijk zie ik een onderscheid tussen enerzijds ondersteuning en preventie (zoals het steun- en adviespunt Mores is ingericht) en anderzijds signalering en aanpak/correctie (meldpunten, onderzoeksmogelijkheden etc.). De huidige inrichting van de wet richt zich vooral op het tweede en is daardoor ook ingericht op een manier die vooral past bij de klassiek georganiseerde sport.

De belangrijkste vraag die voor mij dan ook open staat na het lezen van dit wetsvoorstel is: 'Willen we een wet vooral gericht op preventie of gaat het vooral om detectie en correctie?'

Tot slot

Afhankelijk van het antwoord op de vraag of het zwaartepunt ligt op preventie en ondersteuning of op detectie/correctie, zou het naar mijn mening wenselijk zijn om de thema's (doping, manipulatie en sociale veiligheid) op een logische wijze te groeperen en het onderscheid tussen de klassiek georganiseerde sport en de anders georganiseerde sport duidelijker te maken. Indien het ISN in de kern vooral gericht blijft op detectie (meldpunt) met daarbij onderzoek zou het wenselijk zijn om te kijken naar het wel/niet wenselijk zijn van het vellen van een oordeel door het ISN over een mogelijke integriteitsschending en samenloop met andere procedures en rechtsverhoudingen.

Gezien de reacties op het wetsvoorstel tot nu toe en de uiteenlopende meningen/visies lijkt het wenselijk om nog eens met een brede groep van gedachten te wisselen zodat er duidelijke keuzes gemaakt worden die echt aansluiten bij de behoeften én de uiteenlopende praktijk die er is bij de verschillende thema's en de verschillend ingerichte sportinstellingen en – organisaties.